

sifatida baholay olmagani uchun jazo tayinlangan. Dante bir vaqtning o'zida ularning buyuk ishlaridan zavqlansada, xristian bo'lmaganlari uchun ularni hukm qilishga majbur bo'ladi (Alighieri, 2020).

Shu o'rinda, Danteni yunon faylasuflarining xristianlikdan oldin yashab o'tganligi yoki musulmonlarning Isoni payg'ambar sifatida tan olinishi qiziqitirmaydi. U buyuk musulmon faylasuflarini xristianlikdan batamom xabari yo'q, johillar sifatida hisoblaydi.

Shu tariqa, yevropalik Sharq va ayniqsa islom bilan shu kabi reprezentatsiyalar, ya'ni boshqa birov orqali berilgan tasvirlar orqali tanishadi. Tarixchi Anri Pirenning ta'biri bilan aytganda islom u uchun O'rta asrlar davridan buyon butun yevropa sivilizatsiyasi qarshi qaratilgan begona obraziga aylanadi (Pirenne, 2016). Varvarlarning hujumi natijasida Rim imperiyasining qulashi paradoksal effekt bergan holda varvar viloyatlarining Rim va O'rta yer dengizi madaniyatlariga qo'shilishiga olib kelgan bo'lsa, VII asrdan buyon davom etib kelayotgan islom bosqini yevropa madaniyati markazining O'rta yer dengizi mintaqasidan shimolga siljishiga va bu hududning arablarning hududiga aylanishiga olib keldi. *"Yevropa o'z-o'ziga qamalib qoldi. Sharq u uchun shunchaki tijorat mintaqasi emas, balki taffakkur nuqtai nazaridan, ruhan va ma'nan begona edi"* (Pirenne, 2016).

Biroq faqatgina islomiy va arab Sharqigina Yevropa uchun siyosiy, intellektual va ba'zan iqtisodiy darajalarda jiddiy masala bo'lganligini kuzatish mumkin. Buni o'zaro geografik yaqinlik bilan izohlash mumkin. Shu o'rinda, butun tarix davomida yevropaliklarning islomga nisbatan muammoli munosabatini ko'rish mumkin. Edvard Saidning so'zlari bilan aytganda, hech shak-shubhasiz, islom Yevropa uchun haqiqiy provokatsiya edi. U madaniy va jo'g'rofiy jihatdan xristianlikka o'ta yaqin bo'lsa, shu bilan birga, yahudiy va yunon an'analariga ham yaqin edi. Shuningdek, u ungacha tarixda kuzatilmagan harbiy va siyosiy zafarlari bilan g'ururlanishi mumkin. Lekin bular hammasi emas. Islom hududlari Yevropaga juda yaqinlikda joylashgan va Bibliya yerlarini ham qoplab olgan. Islom dunyosining markazi esa Yevropaga eng yaqin bo'lgan Yaqin Sharq mintaqasida joylashgan (Said, 2015).

VII asr oxirlaridan va to 1571-yildagi Lepanto janggiga qadar islom o'zining arab, turk, shimoliy afrika va ispancha shakllarida Xristian Yevropasidan baland keldi yoki unga real tahdid soldi. Shuni yoddan chiqarmaslik kerakki, islom o'z muvaffaqiyatlari bilan Rimdan ustun kelib, uni o'z soyasida qoldirdi. Bu haqda Tomas Gibbon o'zining "Rim imperiyasining qulashi va zavoli" (*The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*) asarida shunday yozadi: *"Arab xalifalari bir xildagi kuch-quvvat va muvaffaqiyat bilan Avgust va Artakserksning vorislariga hujum qildi va ikki o'zaro musobaqalashayotgan monarxiya o'zlari allaqachondan buyon yomon ko'rib kelayotgan dushmanning qurboniga aylandi. Umarning o'n yillik boshqaruvi paytida musulmonlar uning hukmi ostiga o'ttiz olti ming shaharni bo'ysundirdi, to'rt ming cherkov va ibodatxonani vayron qilib, Muhammadning diniga*

e'tiqod uchun to'rt yuzta masjidni barpo qildi. Payg'ambarning Makkadan quvilishidan yuz yil o'tib, uning vorislari Hindistondan Atlantika okeanigacha cho'zilgan hududlardagi turfa-xil va bir-biridan uzoqda joylashgan viloyatlarni fath qilishdi" (Gibbon, 2011).

Lepanto janggi musulmonlarning yengilmasligi to'g'risidagi qarashlarga nafaqat chek qo'ydi, balki G'arbni Sharqdan, xristianlikni islomdan ustunligi to'g'risidagi qarashlarning mustahkamlanishiga ham olib keldi. Bu mantiqqa ko'ra, zeroki G'arb Sharqdan ustun ekan uning ustidan hukmronligini o'rnatishi kerak.

XVIII asr ikkinchi yarmi XIX asr boshlarida yashagan Konstantin-Fransua Volne o'zining "Misr va Suriyaga sayohat" (*Voyage en Egypte et en Syrie*) asarida Fransiyaning Sharqdagi hukmronligi uchun uchta to'siq bor deb hisoblaydi: Birinchisi bu — inglizlar, ikkinchisi — usmonli turklar, uchinchisi va eng jiddiy to'siq bu — musulmonlar (Volney, 2019). Volnening ushbu kitobi yevropalik Sharq bilan to'g'ridan to'g'ri uchrashganda undan sarosimani sug'urib oladigan zaruriy kitob bo'lib ximat qildi. Volnega ko'ra, Sharq haqidagi kitoblarni o'qish orqali G'arb kishisi adashib qolmaydi, balki Sharq unga bo'sunadi.

Yuqoridagi maslahatga amal qilib va bir qancha sharqshunoslar jamoasini o'z oldiga olib, o'zining Buyuk armiyasi bilan 1798-yilda Misrga kirib kelgan Napoleon misrliklarga "biz haqiqiy musulmonmiz" deya o'zlarining xuddiki islom uchun kurashayotganinin isbotlashga harakat qiladi. Bunda u misrliklarning mamluklarga bo'lgan dushmanlik munosabatidan foydalanadi. U tomonidan aytilgan har bir gap shu zahoti qur'oniy arab tiliga tarjima qilindi. Napoleon misrliklarni o'z irodasiga bo'sundirish uchun armiyasi juda ozlik qilishini tushunib, u Qu'ronni Buyuk armiya foydasiga sharhlab berishlari uchun o'z tomoniga imom, qozi, muftiy va ulamolarni tortdi. Bu maqsadda u Al-Azharda o'qigan oltmishta ulamoni o'z qarorgohiga chaqirib, ularga qanchalar o'zining islomga va uning payg'ambariga bo'lgan muhabbati to'g'risida tilyog'lama iqrorini bayon qilib, Qur'ondan oyatlar o'qib berdi (Thiry, 2017). Keyinchalik o'zining o'rinbosari Kleberga Misrni faqat sharqshunoslar va u o'z tomonlariga og'dirishga muvaffaq bo'lingan musulmon diniy ulamolar orqali boshqarish to'g'risida ko'rsatma beradi (Thiry, 2017). Chunki boshqacha boshqaruv ular uchun juda qimmatga tushishi aniq edi.

Napoleon armiyasining Misrdagi muvaffiqatsizligidan keyin, Fransiya o'zining keying kolonial siyosatida diniy mavzudan o'zini uzoqda tutishga harakat qiladi. Jumladan, 1830-yilda Aljirni egallagan Marshal de Burmont barcha uchun diniy erkinlik e'lon qiladi. Bundan keyingi armiya oldingi imperizalimning faqat harbiy va siyosiy tomonlarini o'ziga olib, katolik dinini yoyishni o'z vazifasi sifatida belgilamaydi (Vermeren, 2018). Biroq bu katolik missionerlarining istilo qilingan hududlarga joylashishiga xalaqit bermaydi. Xususan, Aljir egallanganidan quvongan Marsel arxiyepeskopi tez orada missionerlarning Afrikani katolik diniga o'tkazish bo'yicha ishga kirishishlari to'g'risida bayonot beradi (Frémeaux, 2016). Shunga qaramay, 1832-yilda Abdul Qodir boshchiligida e'lon qilingan jihod fransuz kolonial

ma'muriyatini o'zini diniy urushga tortmasdan, missionerlarni Jazoyirdan chiqarib yuborishga undaydi (Frémeaux, 2016).

Jazoyirdan so'ng butun XIX asr va to XX asr boshlarigacha Fransiya ko'pgina musulmon mamlakatlarni o'z hukmronligi ostida birlashtiradi. Bular jumlasiga Marokash, Tunis, G'arbiy va Markaziy Sahara, Gvineya, Senegal, Komor, shuningdek, Suriya va Livan kiradi. Bu bilan Fransiya o'zi xohlab-xohlamay musulmon imperiyasiga aylanib, ikki jahon urushi oralig'ida 25 million musulmon aholisini idora qilishiga to'g'ri keladi. Birinchi jahon urushida 70 ming musulmonning vatan uchun jon berishi esa 1927-yilda ular sharafiga Fransiyadagi birinchi masjidning ochilishiga sabab bo'ladi (Michel, 2016).

Umuman olganda, XX asr boshlaridan boshlab diniy nuqtai nazarning tubdan o'zgarganligi ko'zga tashlanadi. Ushbu davrda G'arbiy Yevropaning turli hududlarini kuzata turib atiga bir avlod umri davomida fikrlarning o'zgarishiga guvoh bo'lish mumkin. Biroq bu o'zgarish ilohiyotchilarning emas, balki bir qancha sharqshunos olimlarning ulkan mehnati evaziga yuz berdi (Caspar, 2016).

Ispaniyada arabist ruhoniylar Madrid universitetida arab tilidan dars bergan Migel Asin Palasyos (1871-1944) musulmon izlanishlariga katta turtki beradi. Palasyos o'z tezisini islom to'g'risidagi uch xil nuqtai nazar asosida bayon qiladi. Unga ko'ra : *"Ibtidoiy islom xristianlikning chuqur ta'siriga uchragan, ayniqsa sharqiy monaxizmning ; Islom xristianlikdagi aqida, axloq, tarkidunyochilik va tasavvuf sohalaridagi bilimlarni tizimlashtirib, sayqal bergan; Sharqiy xristianlikning g'arbiy xristianlikka ta'siri islom orqali va o'rta asrlar sxolastikasiga arab dunyosining ta'siri ostida yuz beradi"* (Caspar, 2016). Palasyosning shogirdlaridan hammasi ham bu tezisni qo'llab-quvvatlamaydi. Uning bu yerda qilgan xizmati islom haqidagi qarashni o'zgartirganida. Ya'ni Ispaniya xristianlar tomonidan qayta egallangandan buyon avloddan avlodga dushman obrazida yetkazib kelingan islom dini bu safar zamonaviy Ispaniyaning yaralishida ijobiy rolga ega bo'ldi.

Fransiyada esa Fransiya Kollejida musulmon sotsiologiyasidan dars bergan Lui Massinyon (1183-1962) shaxsi islom to'g'risidagi qarashlarning o'zgarishiga sabab bo'ldi. Ma'lumoti bo'yicha sharqshunos bo'lgan Massinyon 922-yilda Bag'dodda qatl qilingan mutasavvuf Mansur Halloj shaxsi ustiga o'z tezisini yaratadi. U mazkur mutasavvuf orqali o'z hamrohlari tomonidan tashlab ketilgan Iso obrazini ko'rdi. Bundan u islom ichida shu dunyoning o'zida Xudo bilan birlik hosil qiluvchi ruhoniylar bor degan xulosaga keldi. Xristianlarning endi islomga qarshi kurashishlariga hojat yo'q. Shu tariqa Massinyon butun hayotini musulmon dunyosiga bo'lgan yangicha dunyoqarash uchun sarf qildi (Harpigny, 2021).

Bu davrda katolik cherkovining ham o'z missiyasini qayta ko'rib chiqqaniga guvoh bo'lish mumkin. Shu tariqa Vatikan boshqa din vakillari va diniy erkinliklar to'g'risida bayonot bera boshladi. Islom va boshqa dinlar bilan aloqa o'rnatish uchun Papa Pol VI 1964-yil 19-may kuni xristian bo'lmaganlar uchun Kotibiyat tashkil qilib, o'sha yilning 6-avgustida yepiskoplarga qilgan o'z murojaatida Katolik

cherkovining xristian bo'lmaganlar bilan munosabatiga mutlaqo yangi dunyoqarash, ya'ni dinlararo muloqotni targ'ib qildi (Caspar, 2016). Shundan buyon islom-xristian uchrashuvlari an'anaviy tus olgani e'tiborga molik. Biroq bu muloqotlar islom dini dunyoda, xususan Yevropa va Fransiyada uning ko'pincha terrorizm va zo'rvonlik blan bog'lanib salbiy imijga ega bo'layotgan bir sharoitda oson kechmayotganligini takidlash lozim.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, islom va katolik dinlari o'rtasidagi munosabatlar uzoq o'tmishdan boshlab o'zaro kuch munosabatlariga asoslanganiga guvoh bo'lish mumkin. Bu ziddiyatlarda to Usmonli turklarning Yevropadagi mag'lubiyatigacha (Lepante jangi) islom dominantlik qilgan. Keyinchalik Yevropa davlatlari taraqqiyotda oldinga o'tib, Sharqda kolonializm siyosatining olib borishi bu kuch munosatlarning to'liq G'arb foydasiga hal bo'lishiga olib keldi. Yevropalik sharqshunoslar tomonidan Sharq, jumladan islomni kuch munosabatlaridan kelib chiqib tasvirlashi Yevropada imperialistik qarshlarning yanada ildiz otishiga hissa qo'shdi. Ayni Fransiya misolida dekolonizatsiyadan so'ng ham musulmonlarga nisbatan salbiy qarashlarning qolayotganligi hali ham yuqorida takidlangan imperialistik qarashlardan to'laligicha voz kechilmaganligini ko'rsatmoqda.

Katolik cherkovi esa boshqa din vakillari, jumladan musulmonlarga nisbatan munosabatlarini tartibga molik. Dinlar o'rtasidagi muloqot yo'lining tanlanganligi har ikkala konfessiya vakillari uchun foydadan holi bo'lmaydi. Biroq oxirgi turli radikal oqimlar orqali islom dinining imijiga salbiy qarashlarning shakllanishi fonida muloqotlarni saqlab qolish har qachongidan ham muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR:

Alice Galopin; L'article à lire pour comprendre pourquoi le "grand remplacement" est une idée raciste et complotiste [В Интернетe] // France Télévisions. - 2022 г.. - https://www.francetvinfo.fr/elections/presidentielle/l-article-a-lire-pour-comprendre-pourquoi-le-grand-remplacement-est-une-idee-raciste-et-complotiste_4965228.html.

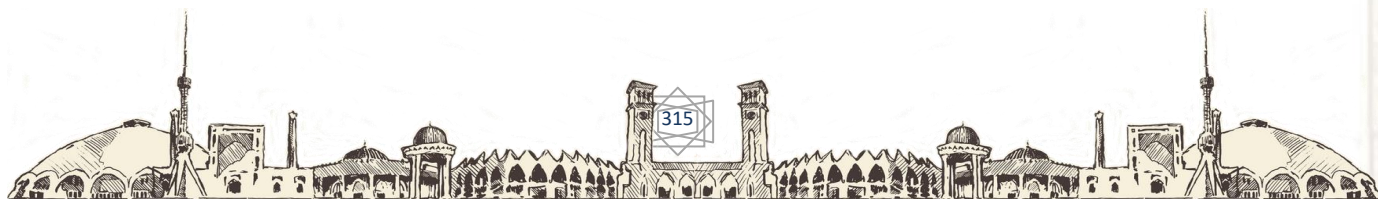
Alighieri Dante la divine comédie [Книга]. - Paris : Flammarion, 2020.

Bourdieu Pierre L'identité et la représentation: Éléments pour une réflexion critique sur l'idée de région [В Интернетe] // Persee. - 2018 г.. - https://www.persee.fr/doc/arss_0335-5322_1980_num_35_1_2100.

Bras Hervé Le Il n'ya pas de grand remplacement [Книга]. - Paris : Grasset, 2022.

Caspar Robert Pour une vision chrétienne du Coran [Книга]. - Paris : Editions Saint-Honoré, 2016.

Constitutionnel Conseil Texte intégral de la Constitution du 4 octobre 1958 en vigueur [В Интернетe] // Conseil Constitutionnel. - 2018 г.. -

<https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur>.

Daniel Norman Islam. La réflexion chrétienne en Occident de l'origine jusqu'en 1914 [Книга]. - Paris : Concilium, 2014.

Drain Michel Relations internationales [Книга]. - Bruxelles : Groupe Larcier, 2014. - стр. 70.

Frémeaux Jacques La conquête de l'Algérie : La dernière campagne d'Abd el-Kader [Книга]. - Paris : CNRS, 2016.

Fukuyama Francis Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment [Книга]. - New York : Farrar, Straus and Giroux, 2018. - Т. Preface.

Gibbon Tomas The History of the Decline and Fall of the Roman Empire [Книга]. - London : Pinguin Classics, 2011.

Granchamp Carole La construction de l'Europe par la confrontation avec l'autre [В Интернетe] // Irenees. - 2018 г.. - http://www.irenees.net/bdf_fiche-analyse-863_fr.html.

Harpigny Guy Islam et Christianisme selon Louis Massignon [Книга]. - Bruxelles : Louvain-la-Nouve, 2021.

Harris BAROMÈTRE D'INTENTIONS DE VOTE POUR L'ÉLECTION PRÉSIDENTIELLE DE 2022 [В Интернетe] // Harris Interactive. - 2021 г.. - https://harris-interactive.fr/opinion_polls/barometre-dintentions-de-vote-pour-lelection-presidentielle-de-2022-vague-18/.

Huntington Samuel Le Choc des civilisations [Книга]. - Paris : Odile Jacob, 2021.

Igounet Valerie Le "grand rempacement" est-il un concept co;plotiste [В Интернетe] // Fondation Jean-Jaures. - 2018 г.. - <https://www.jean-jaures.org/publication/le-grand-remplacement-est-il-un-concept-complotiste/>.

Joignot Frédéric Francis Fukuyama, Grand entretien: "Les menaces contre la démocratie viennent de l'intérieur" [В Интернетe] // Le Monde. - 20 juin 2018 г.. - <https://www.lemonde.fr/blog/fredericjoignot/2018/06/20/3600/>.

Khoury Adèle-Théodore L'Islam dans la pensée chrétienne orientale au moyen âge [Книга]. - Paris : Concilium, 2016. - стр. 11-16.

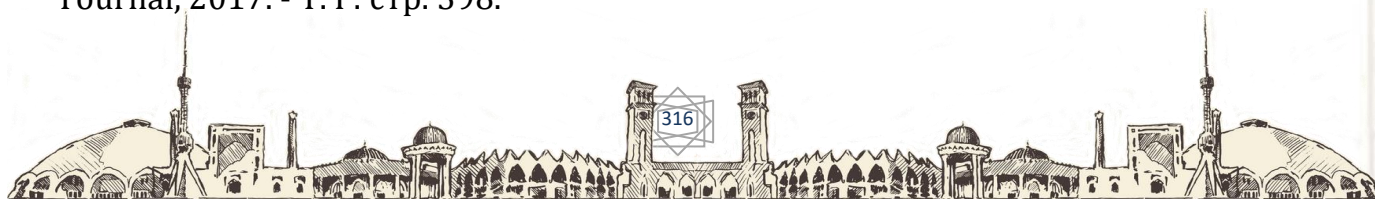
Kissenger Henry L'ordre du monde [Книга]. - Paris : Fayard, 2016.

Mauger Gérard « L'identité nationale » en France [В Интернетe] // Cairn info. - 2014 г.. - <https://www.cairn.info/revue-savoir-agir-2007-2-page-79.htm#no1>.

Michel Florian Diplomatie et religion : Au cœur de l'action culturelle de la France au XXe siècle, [Книга]. - Paris : Sarbonne, 2016.

Montesquieu Lettres persanes [Книга]. - Nantes : Jeacques Desbordes, 2021.

Moubarac Youakim L'Islam. Les questions que le catholicisme se pose à propos de l'Islam, dans Bilan de la théologie du XXème siècle [Книга]. - Paris : Tournai, 2017. - Т. I : стр. 398.

Moubarac, Youakim La connaissance médiévale de l'Islam dans le christianisme, dans Recherches sur la pensée chrétienne et l'Islam dans les temps modernes et à l'époque contemporaine [Книга]. - Beyrouth : Université libanaise, 2014.

Noiriel Gérard Immigration, antisémitisme et racisme en France. Discours publics, humiliations privées (XIXe-XXe siècle) [В Интернетe] // OpenEdition Journals. - 2017 г.. - <https://journals.openedition.org/questionsdecommunication/1941>.

Noiriel, Gérard A quoi sert "l'identité nationale" ? [Книга]. - Paris : Agone, 2015.

Ouaki-Manseur Alexis «Qu'est-ce que l'identité nationale aujourd'hui?» [В Интернетe] // FigaroVox. - 18 février 2021 г.. - <https://www.lefigaro.fr/vox/societe/qu-est-ce-que-l-identite-nationale-aujourd-hui-20210217>.

Pezet Jacques Maurice Barrès avait-il vraiment utilisé l'expression «grand remplacement» un siècle avant Renaud Camus ? [В Интернетe] // Liberation. - 2019 г.. - https://www.liberation.fr/checknews/2019/11/21/maurice-barres-avait-il-vraiment-utilise-l-expression-grand-remplacement-un-siecle-avant-renaud-camu_1764653/.

Pirenne Henri Mahomet et Charlemagne [Книга]. - Paris : Tallandier, 2016.

Réau Louis L'Europe française au siècle des Lumières [Книга]. - Paris : Albin Michel, 2017.

Said Edward L'orientalisme. L'Orient créé par l'Occident [Книга]. - Paris : Points, 2015.

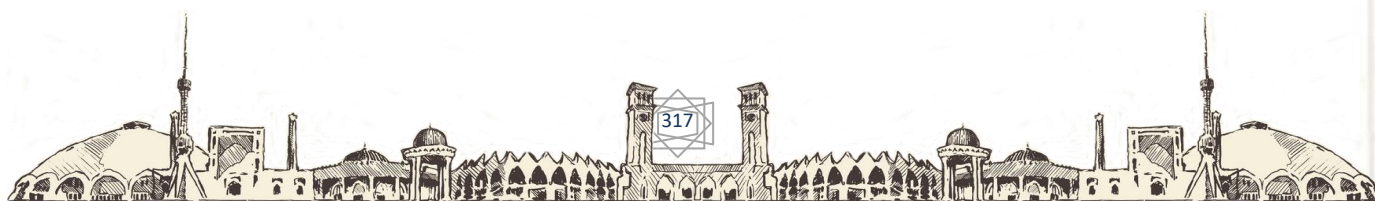
Thiry Baron Jean Napoleon en Egypte [Книга]. - Paris : Berger-Levrault, 2017.

Vermeren Pierre Les politiques religieuses de la France en Méditerranée coloniale [В Интернетe] // Areion. - 2018 г.. - <https://www.areion24.news/2018/11/15/les-politiques-religieuses-de-la-france-en-mediterranee-coloniale-1830-1962/>.

Volney Constantin-Francois Voyage en Egypte et en Syrie [Книга]. - Wentworth Press : Sydney, 2019.

Voltaire Essai sur les mœurs et l'esprit des nations [Книга]. - Paris : Cramer, 2016.

Zemmour Eric De Gaulle, Jaurès et l'identité française [В Интернетe] // Figaro. - 2017 г.. - https://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2015/10/01/les-races-morano-et-de-gaulle-pour-clore-la-polemique_4780347_4355770.html.

OLIV TA'LIMDA O'QUV FAOLIYATINI TASHKIL ETISH SHAKLLARI

Bozorov Omonjon Maxamadjon o'g'li

Toshkent davlat transport universitetining 2-kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy ta'limda talablarga dars berish usullari, asosiy shakllari, ma'ruza va amaliyot darslari olib borish xaqida kerakli ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim mazmuni, davlat ta'lim standarti, darslik, o'quv qo'llanma, ma'ruza, ishchi o'quv dastur.*

Professor-o'qituvchilarning eng muhim vazifasi - yosh avlodga puxta ta'lim berish, ularni jismoniy va ma'naviy etuk insonlar etib tarbiyalashdan iboratdir.

SH.M.Mirziyoev

Ta'limni tashkil etishning asosiy shakli avvalambor maktabdagi dars, o'rta maxsus ta'limda va oliy o'quv yurtidagi ma'ruzalar hisoblanadi. Biror bir ta'limni tashkil etish shakli o'quv ishlari masalasi va usullariga qarab tuzilishini va modifikatsiyasini o'zgartirishi mumkin. Misol uchun, o'yin, konferensiya, dialog, amaliyot va muammoli ma'ruza, binar, ma'ruza -telekonferensiya va boshqalar. Oliy ta'limda darslar bilan birga boshqa tashkiliy shakllar ham qo'llaniladi (laboratoriya praktikum, mustaqil uy ishi, fakultativ, to'garak). Ma'lum nazorat shakllari ham mavjud bo'lib ular: og'zaki va yozma imtihonlar, nazorat va mustaqil ishlar, nazorat, test topshirish, suhbat o'tkazish shular jumlasidandir. oliy o'quv yurtida ma'ruzadan tashqari o'qitishning boshqa tashkiliy shakllaridan ham foydalaniladi - seminar, laboratoriya ishi, amaliy mashg'ulot talabalarning mustaqil ishi, ishlab chiqarish amaliyoti, boshqa o'quv yurtida yoki chet el o'quv yurtida stajirovkada bo'lish va shu kabilar. Ta'limning natijalarini baholash va nazorat qilish shakli sifatida imtihonlar, nazoratlar, baholash reyting tizimidan, referat, kurs ishlari va diplom ishidan foydalaniladi.

Avvalambor ta'limning mazmuni va uni belgilovchi meyoriy xujjatlar bilan tanishsak:

Ta'lim mazmuni – umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalari hamda oliy ta'lim mazmuniga davlat ta'lim standartlari, o'quv reja va o'quv dasturlari, darsliklar, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, tavsiyanomalar kiradi.

Davlat ta'lim standarti (DTS) – ta'lim mazmuniga va uning o'zlashtirish sifatiga qo'yiladigan talablar majmuini tashkil etadi, ya'ni standart ta'lim mazmunining o'zlashtirish darajasini belgilib beruvchi me'yoriy hujjat.

Namunaviy, tayanch o'quv rejaları ta'lim mazmunidan kelib chiqib, akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari tayyorlov yo'nalishlari bo'yicha alohida

